

جمع من صناجة مع أميرهم باديس بن جبوس فوكت بينهم حرب كان
الظفر فيها لصناجة وانهم جيش الصقابة وقتل زهير أميرهم وكثير منهم واتصل
خير هذه الوقعة بأهل المريّة فضبطوا بلدهم وأسندوا أمرهم الى شيخهم أبي
بكر الرّمثيمي فضبط المريّة أحسن ضبط الى ان كاتبوا عبد العزيز بن أبي
عامر المتقدم الذكر الى بلنسية فجاءهم وأقام الدعوة على منبرها لهشام المؤيد
على أنه الرجل المنصوب باشبيلية على ما يأتي ذكره في دولة ابن عبّاد ،
وحصل ابن أبي عامر هذا من تركة هؤلاء الخصيان على أموال
جليلة وانصرف الى بلنسية بعد ان ولى على مدينة المريّة صهرة أبا يحيى
معن بن صمادح التجيبي ،

بعض أخبار معن بن صمادح التجيبي

لما تركه عبد العزيز بن أبي عامر واليا عليها من قبله غدره وخلع طاعته
ونقض عهده وانتزى عليه فيها ودعا لنفسه وذلك في سنة ثلاث وثلاثين
واربعائة فملك مدينة المريّة وأعمالها وكان من كبراء العرب وكان أبوه من
قواد محمد بن أبي عامر ولأه الولايات وقاد له الجيوش وتوفي بمدينة
وشقة ، وحارب معن هذا من جاوره من سائر ملوك الطوائف الى ان
هلك في شهر رمضان من سنة ثلاث واربعين واربعائة ،

ثم ولي ابنه أبو يحيى بن معن بن صمادح أجلسه بنو عمّه التجيبيون
مكان أبيه وكان أبوه أخذ له بيعتهم فتمت الامارة له وسُمي نفسه معرّ

٢٣ (167-169) Turbeler

البيان المغرب

في أخبار الأندلس والمغرب

لابن عذاري المراكشي

الجزء الثالث

تاريخ إفريقية والمغرب

من الفتح إلى القترن الرابع الهجري

تحقيق ومراجعة

ج. س. كولان و إ. ليشي بروفنسال

دار الشهادة

بيروت - لبنان

Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Araştırmaları

Kayıt No: 5908-2
Tasnif No: 964
12A.B

٤-٤

Almanistan
Cenab
Makam

Handwritten signature or mark.

تجیبیان

۶۱۱

سیاستهای دوران دیشانه امیر اموی اندلس، محمد بن عبدالرحمان دوم (حک: ۲۳۸-۲۷۳)، در مقابل خاندان دو رگه (سُؤلدون) و شورش بنی قسی در نواحی شمالی اندلس بود (ابوضیف احمد، ص ۲۷۹). او از عربهای بنی تجیب ساکن در سرقسطه برای سرکوبی بنی قسی که بر منطقه چیره شده بودند، استفاده کرد (ابن حیّان، ج ۳، ص ۲۰؛ ابن دلائمی، ص ۴۱، ۴۹؛ سامرائی، ص ۳۱۲-۳۱۳) و بدین منظور، در ۲۴۸ شهر «قلعه ایوب آ» را در نزدیکی سرقسطه بنا کرد و عبدالرحمان بن عبدالعزیز تجیبی را حاکم آن سامان گردانید و آنگاه قلعه‌های شُمیط و دَرُوقَه و فُرتش را برای تجیبیان ساخت تا آنان بتوانند بنی قسی را سرکوب و از تجاوزاتشان جلوگیری کنند (ابن حیّان؛ ابن دلائمی، همانجاها).

عبدالرحمان بن عبدالعزیز تجیبی به عنوان نخستین کارگزار امویان ابتدا در قلعه دروقه اقامت گزید و پس از مستحکم ساختن شهر قلعه ایوب به آنجا نقل مکان کرد و پسرش عبدالعزیز را بر دروقه گماشت (ابن دلائمی، ص ۵۳؛ ابوضیف احمد، ص ۲۸۰).

عبدالعزیز بن عبدالرحمان تجیبی با منذر بن محمد اموی، ولیعهد فرمانروای اندلس، دوستی دیرینه داشت و در لشکرکشیهای وی برای سرکوبی مخالفان دولت اموی شرکت می کرد (ابن دلائمی، همانجا؛ نیز ← ابن عذاری، ج ۲، ص ۱۰۲-۱۰۳)، لذا در ۲۷۳ که منذر به امارت اندلس رسید عبدالعزیز همراه هیئتی برای گفتن تبریک به قرطبه رفت و جزو ندیمان امیر اموی گردید (ابن دلائمی؛ ابوضیف احمد، همانجاها). عبدالرحمان بن عبدالعزیز تجیبی، سرسلسله خاندان تجیبیان اندلس، از آغاز حکومت تا زمان مرگش در ۲۷۷ به نبرد با بنی قسی و سرکوب آنان پرداخت (ابن دلائمی، ص ۴۹).

در ۲۶۱ (ابن حیّان، همانجا؛ ابن دلائمی، ص ۴۱) و بنا به برخی قرائن تاریخی در ۲۷۱ (ابن فرضی، ص ۱۱۱؛ صُبی، ص ۲۶۱؛ ابن عذاری، ج ۲، ص ۱۰۳، ۱۰۵؛ ابن خلدون، ج ۴، ص ۱۶۹؛ سامرائی، ص ۳۲۲-۳۲۵)، سرقسطه به امیر قرطبه، محمد بن عبدالرحمان دوم، فروخته شد و او حکومت آنجا را به احمد بن براء پسر وزیر امویان، البراء بن مالک قرشی، سپرد (ابن قوطیه، ص ۱۲۳؛ سامرائی، ص ۳۲۵). احمد بن براء تا ۲۷۵ بر سرقسطه حکومت راند و نفوذ و قدرت بسیاری در منطقه ثغر (مرز) یافت تا حدی که عبدالله بن محمد بن عبدالرحمان اموی (حک: ۲۷۵-۳۰۰)، امیر قرطبه، از توانمندی او و نفوذ پدرش در دربار امویان احساس خطر کرد (ابن قوطیه، همانجا؛ سامرائی، ص ۳۲۶).

فی الحب فی الله، اربعین فی [فضل] الصلاة علی النبی؛ المعجم، در باره احوال مشایخ خود که در آن حکایات و اخبار فراوانی آورده است؛ مشیخه السلفی، در احوال استادش ابوطاهر سلفی؛ فضائل الأشهر الثلاثة رجب و شعبان و رمضان؛ فضل عشر ذی الحجة؛ مناقب السبطين الحسن و الحسين علیهما السلام؛ الفوائد الكبرى؛ الفوائد الصغرى؛ الترغیب فی الجهاد؛ و المواعظ والرقاتی (ذهبی، ۱۴۰۶؛ صفدی، همانجاها؛ مقرئ، ج ۲، ص ۱۶۱؛ بغدادی، هدیة العارفین، ج ۲، ستون ۱۰۹؛ همو، ایضاح المکنون، ج ۱، ستون ۲۸۲؛ کتانی، ج ۱، ص ۲۶۴، ج ۲، ص ۶۳۳).
منابع: ابن جزری، غایة النهایة فی طبقات القراء، قاهره [بی تا]؛ اسطخیل بغدادی، ایضاح المکنون، ج ۱، در حاجی خلیفه، ج ۳؛ همو، هدیة العارفین، ج ۲، در حاجی خلیفه، ج ۶؛ محمد بن احمد ذهبی، تاریخ الاسلام و وقیات المشاهیر و الاعلام، چاپ عمر عبدالسلام تدمری، حوادث و وقیات ۱۰۶۰-۸۶۱، بیروت ۱۴۱۷/۱۹۹۷؛ همو، سیر اعلام النبلاء، ج ۲۲، چاپ بشار عواد معروف و محیی هلال سرحان، بیروت ۱۴۰۶/۱۹۸۶؛ خلیل بن ابیک صفدی، کتاب الوافی بالوفیات، ج ۳، چاپ س. دیدریتغ، ویسبادن ۱۳۹۴/۱۹۷۴؛ محمد عبدالحی بن عبدالکبیر کتانی، فهرس الفهارس و الأثبات، چاپ احسان عباس، بیروت ۱۴۰۲/۱۹۸۲؛ احمد بن محمد مقرئ، نفع الطیب، چاپ احسان عباس، بیروت ۱۳۸۸/۱۹۶۸.

/ محمد هانی ملازاده /

تُجیبیان، از خاندانهای عرب حاکم در شمال اندلس از قرن سوم تا پنجم. این خاندان اصیل عرب یمنی خود را به تُجیب، دختر ثوبان بن سُلم بن ذهل مدحجی سکونی کندی، نسبت می دهند. تجیب مادر عدی و سعد، پسران اشرس بن شیبب سکونی، بود (ابن کلیبی، ج ۱، ص ۱۲۱؛ ابن عبدالبر، ص ۱۱۶؛ ابن حزم، ص ۴۲۹؛ حجری یمنی، ج ۱، جزء ۱، ص ۱۳۸).

نیای تجیبیان اندلس، عُمیرة بن مهاجر بن نجده بود که نسبش به عدی بن اشرس بن شیبب می رسد و ازینرو به آنان بنی مهاجر نیز گفته می شد. عُمیره در سال ۹۲ همراه سپاهیان موسی بن نُصیر وارد اندلس شد و مدتی در منطقه تُغرا علی (سرقسطه/ ساراگوسا) اقامت گزید و دو سال حاکم ولایت برشلونه (بارسلون) شد (ابن حزم، ص ۴۳۰؛ سامرائی، ص ۲۹۱).

ظاهراً عربهای بنی تجیب طی یک قرن و نیم اقامت در سرقسطه، توانستند نفوذ بسیار و جایگاه ویژه‌ای به دست آورند (ابن دلائمی، ص ۵۶-۵۷؛ ابوضیف احمد، ص ۲۷۹-۲۸۰).

ظهور رسمی تجیبیان در صحنه سیاسی سرقسطه مرهون